

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. Quo sensu dicatur Pater principium diuinarum personarum procedentium, vel totius Deitatis, vel etiam Trinitatis: an dicendus sit causa: & an illi soli conueniat nomen authoris?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Ergo non debet dici quod sit eius principium.

2. Præterea. Principium dicitur respectu principia-
ri. Si igitur pater est principium filij, sequitur filium esse
principium: & per consequens esse creatum. Quod vi-
detur esse erroneum.

3. Præterea. Nomen principij à prioritate sumitur.
Sed in diuinis non est prius & posterius, vt Atban. 4. di-
cit. Ergo in diuinis non debemus vti nomine principij.
Sed contra est, quod dicit Aug. in 2. de Trin. 1. Pater
est principium totius deitatis.

Respon. Dicendum, quod hoc nomen, principium, ni-
hil aliud significat quam id, à quo aliquid procedit. Om-
ne enim à quo aliquid procedit quocumq; modo, dici-
mus esse principium, & e converso. Cum ergo pater sit à
quo procedit alius, sequitur, quod pater est princi-
pium.

Ad Primum ergo dicendum, quod Græci vtun-
tur in diuinis indifferenter nomine causæ, sicut &
nomine principij: Sed Latini doctores non vtuntur no-
mine causæ, sed solum nomine principij. Cuius ratio
est: quia à principium communius est quam cau-
sa: sicut causa communior quam elementum. Pri-
mus enim terminus, vel etiam prima pars rei, dicitur
principium, sed non causa. Quando autem ali-
quod nomen est communius, tanto conuenientius af-
sumitur in diuinis, vt supra dictum est. Quia nomina
quæ magis specialia sunt, tantò magis determi-
nant modum conuenientem creaturæ. Vnde hoc
nomen causæ, videtur importare diuersitatem sub-
stantiæ, & dependentiam alicuius ab altero, quam
non importat nomen principij. In omnibus enim causis
generibus semper inuenitur distantia inter causam,
& id cuius est causa, secundum aliquam perfe-
ctionem aut virtutem. Sed nomine principij vtun-
tur etiam in his, quæ nullam huiusmodi differen-
tiam habent, sed solum secundum quendam ordinem.
Sicut cum dicimus, punctum esse principium lineæ, vel
etiam cum dicimus, frontem lineæ, esse principium li-
neæ.

Ad Secundum dicendum, quod apud Græcos
inuenitur de Filio, vel Spiritu sancto dici, quod
principientur. Sed hoc non est in vsu Doctorum no-
strorum. Quia licet attribuamus patri aliquid au-
thoritatæ ratione principij, nihil tamen ad subiectio-
nem, vel minorationem quocumque modo pertine-
ns, attribuimus Filio vel Spiritui sancto, vt vitetur omnis
erroris occasio. Secundum quem modum, Hilarius
dicit 9. de Trinitat. Donantis autoritate pater
maior est: sed minor non est filius, cui vnum esse do-
natur.

Ad Tertium dicendum, quod licet hoc nomen, princi-
pium, quantum ad id, à quo imponitur ad significan-
dum, videatur à prioritate sumptum: non tamen signi-
ficat prioritatem, sed originem. Non enim idem est
quod significat nomen, & à quo nomen imponitur, vt
supra dictum est.

Sensus quaestio.

QUANTUM verborum forma præferat
quaestionem an est aut quia est: intentio ta-
men S. D. est quærere, quid significet hoc nomen
principium, prout de Patre dicitur in diuinis; tota
namque præsentis articuli doctrina tam in cor-
pore quam in responsionibus ad argumenta, ver-
satur circa significationem huius nominis prin-
cipium.

Forma Textus.

CONCL. est. Pater est principium. Probatur.
Principium nihil aliud est, quam id à quo aliquid procedit:
Sed Pater est à quo alius procedit, scilicet Filius & Spiritus sanctus.
Ergo Pater est principium. Maior probatur ex communi vsu
& sensu; quoniam omne id à quo aliquid proce-

dit aliquo modo dicimus esse principium, & e
conuerso. Secundò probatur hæc veritas in ar-
gumento sed contra, auctoritate Augustini in 4. de
Trin. c. 20. vbi ait quod Pater est principium to-
tius Deitatis.

CONTRVERSIA VNICA.

Quo sensu dicatur Pater principium diuinarum
personarum procedentium, vel totius Deitatis, vel et-
iam Trinitatis: an dicendus sit causa: & an illi soli con-
ueniat nomen authoris?

QVINQUE continentur in proposita con-
trouersia difficultates, ex quibus quarta
quaestionem implicat Metaphysicam de nomi-
bus causæ & principij: an significatione conuer-
tantur; quam latè nimis & scrupulosè magis
quàm solidè (vt video) versat Vafq.

Quod igitur attinet ad PRIMAM PARTEM:
Considerandum est ex D. Thom. in 1. dist. 29. qu. 1.
4. 2. rationem principij fundari super originem,
quæ dupliciter potest considerari: Vno modo se-
cundum communem rationem originis, quæ est
aliquid ab alio esse: & sic vna ratio est com-
munis ad originem personarum & originem
creaturarum; non quidem communitate vniuo-
cationis sed analogiæ. Alio modo potest origo con-
siderari secundum determinatum modum ori-
ginis: & sic diuersæ sunt speciales rationes ori-
ginis: sed hæc diuersitas æquiuocationem non par-
rit: quoniam vt ait Philosophus in 1. de anima.
textu 8. animalis ratio secundum vnumquodque
est alia, nec tamen de subiectis sibi speciebus æ-
quiuocè dicitur. Similiter itaque ratio principij
prout communiter sumitur & significat id, à
quo aliquid procedit ratio vna communis est se-
cundum analogiam ad principium diuinæ perso-
næ, & ad principium creaturæ; secundum autem
determinatos illius modos, videlicet generatio-
nis & spirationis distinguitur ad modum vni-
uoci in diuersas speciales rationes principij. Et
quia processio creaturarum exemplatur à pro-
cessione diuinarum personarum: per prius (absol-
ute loquendo) dicitur principium respectu perso-
næ, quàm respectu creaturæ; Nam persona
procedens ex suo principio perfectam assequi-
tur naturæ similitudinem, quam creatura vix di-
minutè participat. De qua re copiosè differit
Fons in 5. Meth. q. 6. & Suar. disp. 12. Sciendum ta-
men est, vt ibidem ait S. Thom. in principio pro-
ut dicitur de Deo respectu creaturæ duo conside-
rari, scilicet habitudinem quæ temporalis est, &
illud in quo fundatur hæc habitudo, nimirum
virtus & operatio diuina: quibus tamen non
conuenit ratio principij, nisi quasi habitualiter;
& hoc posteriori modo sumendo principium
prius est in Deo ratio principij creaturæ, quàm
diuinæ personæ secundum nostrum modum in-
telligendi: ea ratione, qua prius de Deo concipi-
mus & prædicamus essentiale, quàm notionale:
Sed hæc prioritas (ait S. D.) est secundum quid.
Ex dictis sequitur secundum doctrinam Angelici
nostri Doctoris, vnum esse commune con-
ceptum analogum ad ens reale & ad ens ra-
tionis; nam principium de Deo dictum in or-
dine ad creaturam relatio rationis est formaliter.
Sequitur secundò Durandum in dicta dist. q. 1.
perperam ex maiori rei productæ diuersitate à
suo principio, colligere dici principaliter ratio-
nem principij de Deo respectu creaturæ, quàm
respectu personæ; oppositum enim sequitur eni-
denter.

Conceptus analogus cō-
munis enti
reali, & ra-
tionis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Principij no-
me in sacris
litteris quā-
doque dici
de patre, &
quandoque
de filio.
Vasq. cēsurā
reprehēditur.

Secundo aduerte Vasq. in 2. c. non satis cautē re-
prehendere Zumell. & alios, quod affirmant ex
quibusdam diuinarum litterarum locis nomen
principij rectē dici de Patre, & quandoque et-
iam de filio; quorum primus est Ioannis 1. *In prin-
cipio erat verbum;* quem locum exponunt de Pa-
tre D. Augustin. *lib. 6. de Trinit. c. 2.* Cyrill. *lib. 1. in
Ioan. c. 1.* & Origen. *homilia 2 in diuersos,* & D. Th.
& Concilium Syrmienſe, c. 27. & alij quā plures.
At igitur Vasq. planiorem illius loci ſenſum
eſſe vt *in principio*, ſit idem quod *ab initio*, ſicut ex-
ponit Aug. loco allegato, & Baſil. in *Commentario*,
& Chryſoſtom. *hom. 2. in Ioan.* & Ambroſ. *lib. 1. de
fide, c. 5.* & hinc ſatis (inquit) conſtat ex eo loco
non probari patrem eſſe principium, quod idem
exiſtimat de verbis illis *Pſalmi 109. Tecum prin-
cipium in die virtutis tuae*, quā de Patre exponunt
tur ab Auguſtino & D. Thom. Sicut etiam negat
probari filium eſſe principium per illa verba
Ioannis 8. *Principium qui cō loquor vobis.* Ratio e-
ius eſt iam dicta; quia ſcilicet prædicta verba plu-
res alios admittunt ſenſus à Patribus expreſſos.
Sed hæc ratio friuola eſt: nam ſicut temerarium
eſt negare in ſacris litteris eſſe locum aliquem,
qui in ſenſu litterali dupliciter poſſit intelligi:
ita poſito in eiſdem verbis iuxta Patrum ſenten-
tiam duplici ſenſu litterali, non poteſt abſque te-
meritate negari, ex vtroque poſſe Theolo-
gum argumenta deducere magis vel minus fir-
ma, prout magis vel minus certus fuerit alter,
vel etiam vterque ſenſus litteralis, vt explicant
recentiores *ſuper q. 1. a. 10.* & præſertim Ban. *dub. 7.*

Quomodo ſu-
mas hic prin-
cipium.

Tertiò diligenter obſerua diſtinctionem & con-
uenientiam ſignificationis huius nominis *prin-
cipium*, cum hoc nomine *cauſa*; Et primò aduertit
Capr. in 1. diſt. 29. q. 1. & Cai. hic, & alij recentiores
principium, de quo loquitur hic S. D. ad ampliſ-
ſimam pertinet ſignificationem principij, quam
ponit Ariſtoteles in 5. Meth. dicens, communif-
ſimam rationem principij eſſe primum ex quo
eſt aut cognoscitur aliquid. Dicitur enim in lit-
tera, hoc nomen, *principium*, nihil aliud ſignifica-
re, quā id, à quo aliquid procedit; hæc autem
acceptio ad nullam pertinet earum, quas ibidem
expreſſe tradit Ariſt. Igitur ſub communifſima
tantum comprehenditur de principio enim pro-
ductiuo ſermo eſt, quod in diuinis tantum ſine
cauſalitate & eſſentiali diſtinctione reperitur,
& ideo ſub nulla ſpecialium acceptionum conti-
netur.

Principium
apud Ariſt.
& Græcos
idem eſſe cō-
uertibiliter
cum cauſa.

Quartò ſcito, non modicam eſſe tam inter Phi-
loſophos, quā inter expoſitores D. Thom. con-
trouerſiam: an ſecundum Ariſt. & Græcos, prin-
cipium ſit idem conuertibiliter cum cauſa. Nam
Paulus Soncin. in 5. meth. quaſt. 1. in reſponſ. ad
vltimum argum. ait, propoſitionem illam Ariſt.
in 4. meth. text. 3. *principium & cauſa ſeſe conſequun-
tur*, (quam S. D. exponens addit conuertibiliter)
intelligendam eſſe ſumendo nomen principij, vt
reſertur ad principiatum, quod ſemper eſt diſtin-
ctum ſecundum ſubſtantiam à ſuo principio &
habet rationem effectus: & conſequenter prin-
cipium eo modo ſumptum habet rationem cauſæ.
Eandem expoſitionem ſequitur Lauell. in 5. meth.
quaſt. 1. & ſuper hoc art. dicens Ariſt. ibi loqui de
principio productiuo, quod in rebus creatis ſem-
per diſtinguitur ſecundum eſſentiam, & habet
rationem cauſæ reſpectu producti: Philoſophum
autem non cognouiſſe principium productiuum
in diuinis. Eandem ſententiam ſequitur Fonſeca
in 5. met. & Suar. *ibid. diſp. 12.* & Vasq. *ſuper hoc ar-
tic.*

Sed alij antiquiores Thomiſtæ docent ſecum-

dum mentem Ariſt. & Græcorum, principium
ampliſſimè ſumptum & cauſam ſimiliter com-
munifſimè ſumptam adinuicem conuerti. Ita
Petrus Bergomenſis author aureæ tabulæ, *dubio
1055.* qui duo dicit. Primum eſt, principium &
cauſa ſunt idem re conuertibiliter, ſed differunt
ratione. Secundum, cauſa dupliciter ſumitur: v-
no modo propriè ſcilicet pro cauſa quæ aliquo
modo inſluit in effectum, & ſic principium in
plus ſe habet quā cauſa; quia id à quo incipit
motus eſt principium, non tamen cauſa hoc mo-
do accepta. Alio modo accipitur cauſa commu-
niter, vt ſcilicet ſe extendit ad cauſam per ſe, &
ad cauſam per accidens, quocunque modo acci-
dentis: quem modum cauſæ populare & non
philoſophicum appellant: & ſic principium &
cauſa conuertuntur ſecundum Ariſt. in 4. meth.
tex. 3. Quam ſententiam ad verbum ſequitur Flan-
drenſis in 4. meth. qu. 3. a. 1. & in 5. q. 1. a. 1. & Magi-
ſter Porreſta & Zumel. *ſuper hoc a. & Alex. in dicto
textu*, cui conſonat expoſitio S. Tho. prædicta &
verba etiam Ariſt. in 5. meth. in cap. de principio, vbi
enumeratis modis principij ſic ait: *Toties autē &
cauſa dicuntur, omnes enim cauſæ principium;* vbi
videtur Ariſt. nomen cauſæ ſumpſiſſe latiſſi-
mè.

Sed huic probationi duo obijcit abſurda Fonſeca & poſt eum Suar. & Vasq. Primum eſt quod v-
bi de principio & cauſa diſtinctè agitur, non de-
bet cauſa cum principio conſundi. Secundum eſt,
quod probatio Ariſt. erit ineptiſſima; nulla e-
nim eſt hæc conſequentia: omnes cauſæ ſunt
principia; igitur tot modis dicuntur cauſæ quot
principia; perinde eſt ac ſi probaret tot eſſe ho-
mines, quot animalia; quia omnes homines ſunt
animalia. Ad primum dico primò ſatis diſtingui
principium à cauſa prædicto modo accepta, ex
diuerſa ratione formali, vt ibi notat S. D. Secun-
dò dico, Ariſt. voluiſſe in ca. de principio oſten-
dere conuenientiam cauſæ ampliſſimæ ſumptæ
cum principio, quam etiam in 4. libro tradiderat:
ne diuerſitate nominum idem quandoque ſigni-
ficantium deciperemur. Tertiò dico ſatis ſeciſſe
Philoſophum in proprio cap. de cauſa tradendo ge-
nera & modos cauſæ propriè ſumptæ prout di-
ſtinguitur à principio propriè ſumpto. Ad ſecun-
dum dico formam illam probationis non eſſe in-
tentam ab Ariſt. ſed eius intentio fuit probare
modos illos principij prius ab ipſo enumeratos
verè conuenire principio & quod locum etiam
habeant in cauſa, & omnis cauſa ſit principium;
ſupponit autem Ariſt. cauſam & principium ſeſe
mutuò conuertibiliter conſequi, prout dixerat
in quarto. Nec verum eſt, quod ait Suarez, prin-
cipium ſecundum generalem principij rationem
latius patere, quā cauſam, latiſſimè accipiendò
cauſam; quamuis enim primogenitus prin-
cipium dicatur filiorum, non autem cauſa propriè
ſumendo nomen cauſæ: latiſſimè tamen cauſa di-
ci poterit, ſicut etiam Ariſt. in 12. Meth. tex. 12. pri-
uationem, quā inter principia numerauerat in
1. Phyf. vocat cauſam: ſic enim omne quocunque
modo requiſitum, aut quouis modo etiam vt
occafio ad rei productionem dicitur eius cau-
ſa. Conſtat autem primogenitum nonnullam
eſſe reliquorum poſt eum ab eadem parentibus
genitorum occaſionem; nec latius expedit philo-
ſophicam & minimè vtilitatis difficultatem ex-
tendere.

Cur autem in diuinis non vtamur nomine cau-
ſæ ſicut Græci dicentes Patrem eſſe cauſam Filij,
deſignat S. Tho. in reſp. ad 1. quam reſponſionem
explicant & tuerentur expoſitores & præſertim
Zum.

Zumell. & Mol. *diff. 3.* & Fonf. *lib. 5. Meth. c. 1. q. 7.* A

Hic vnum aduerte, nimirum Cai. interpreta-
ri dictum illud Auguft. 7. de *Trin. c. 4.* Illud, quod
est ei causa vt fit, est ei causa vt sapiens fit, vt in-
telligatur de essentialibus & de causa secundum
rationem; quæ expositionem arguit Zumell. quia
pater non est causa id est ratio sui ipsius & suæ sa-
pientiæ; igitur dictum Aug. & alia similia SS. Pa-
trum explicanda sunt negatiue, vt fit sensus: Pater
est origo sui & causa suæ substantiæ; quia non est
ab alio, nec habet originem, neque aliquam cau-
sam sui. Sed quamuis hæc expositio bona sit, im-
merito tamen rejicitur interpretatio Cai. quam-
uis enim Pater non sit causa sui esse nec sapientiæ
suæ, continet tamen in se rationem sui esse & suæ
sapientiæ. Nam eius essentia est ratio illius exis-
tentia, & summa actualitas in genere entium &
in genere intelligibilium est ratio sapientiæ. Nec
affirmat Cai. Patrem esse rationem sui esse & suæ
sapientiæ, vt imponit ei Zumell. Sicut ergo Pater
non est causa suæ æternitatis, sed tamen continet
in se immutabilitatem, quæ ratio est æternitatis:
ita non est causa suæ sapientiæ, cum tamen in se
contineat rationem sapientiæ.

Congrue di-
ci Patrem
principium to-
tius Deita-
tis, magis
quàm Tri-
nitatis.

SECUNDA PARS *proposita* quæstionis erat:
quo sensu verum sit dictum illud Auguft. in 4. de
Trin. cap. 20. Pater est principium totius Deitatis:
quæ propositio prius fuit Dion. in 3. cap. de diuinis
nominibus, quem sequuti sunt Athanas. in oratione
contra Gregales Sabellij, Nazianzenus in sermone
de statu Episcoporum, Concilium Toletanum VI.
& XI. in Confessione fidei, Concilium Florent. sessio-
ne 24. in litteris vniuersis. Eius intelligentiam tra-
dit Magister in 1. dist. 29. & latius S. Th. in 1. q. 39.
a. 5. ad 6. & in fine dictæ distinctionis in expositione
textus: ex quo loco desumpserunt iuniores omnes
suas expositiones. Ait ergo S. D. Deitatem in di-
cto pronuntiato dupliciter sumi posse: Vno mo-
do pro essentia diuina & sic totum non dicit in-
tegritatem partium sed perfectionem naturæ: &
dicitur Pater esse principium totius Deitatis, non
quia Deitatem generet vel spiret, sed quia diui-
nitatem communicat generando vel spirando;
vt fit sensus: est principium Deitatis id est vt Dei-
tas habeatur secundum omnem modum, quo
cõmunicabilis est. Alio modo potest sumi Dei-
tas pro vniuersitate personarum diuinarum; &
fit planior sensus, nimirum: Pater est principium
totius Deitatis, id est, aliarum omnium personarum:
sicut punctum dicitur principium to-
tius lineæ, quamuis sui ipsius principium non sit:
& hoc est etiam, quod ibi Magister exponens ait
Patrem esse principium totius Deitatis: quia non
habet de quo fit, vel de quo procedat, sed ab eo
Filius est genitus, & Spiritus S. procedit in qui-
bus est tota diuinitas.

Reijctur et
iuxta Bann.
& Mol.

Et quamuis Ban. Mol. & alij dictum illud af-
firmant in rigore esse improprium & falsum: nõ
ita tamẽ absolute loquendum existimo, ob sum-
mam quæ Patribus & Concilijs debetur reueren-
tiam; cum præsertim absque vlla verborum ex-
torfione aut violentia, duas valde planas habeat
expositiones superius positas, quæ proprium mi-
hi videntur dictæ propositionis sensum expri-
mere, vt magis patebit ex dicendis infra q. 41.

Sed paulo durius videtur esse dictum Concilij
Vormatiensis in confessione fidei, vbi Patrem appellat
principium totius Trinitatis. Cuius tamen faci-
lis est intellectus ex iam dictis: est enim Pater
principium totius Trinitatis, non extrinsecum
sed intrinsecum: sicut punctum lineæ; & vt prima
persona quæ est aliarum fons atque principium.

Simpliciter tamen videtur impropria & in rigo-
re falsa hæc propositio, & ideo non usurpanda, nomen
sed pie exponenda.

POSTREMA PARS est: An Patri soli conue-
niat nomen authoris? S. D. in 1. dist. 29. q. 1. a. 1. ne-
gat Filio conuenire nomen authoris, ob eam cau-
sam, quod de ratione authoris est, vt sit princi-
pium non de principio: quam rationem hic affert
Ca. aduersus Aureol. & sequitur Suar. de *Trin. lib.*
8. c. vlt. qui tamen falsò allegat S. Th. in hoc a. Sed
oppositam sententiam sequitur Ban. Zum. Mol.
& Vasq. super hoc a. negantes esse de ratione au-
thoris, vt sit principium non de principio.

Ripa dubius incedens duo dicit. Primum est:
Vocem authoris significare principium non ab
alio, iuxta materiam de qua fuerit sermo, vt au-
thores elucubrationum, ciuitatum aut familia-
rum dicuntur, qui in istis componendis, ædifican-
dis & administrandis non ab alio pendunt; quam-
uis alia ratione puta vt filij, vt homines non sint
primi; & hoc inquit modo recentiorum argu-
menta delebis. Secundum est: D. Th. in 1. q. 36. a. 4.
ad 7. nomen authoris de persona Filij admittere
cum Hilario dicente Spiritum S. esse à Patre & Fi-
lio authoribus. Sed hæc parum aut nihil fauent
prædictæ sententiæ; nam in re proposita Filius à
Patre recipit virtutem spirandi & consequenter
ex dicta vocis interpretatione tantum abest, vt
deleri valeant argumenta, vt maius inde potius
robur accipiant. Neque S. D. infra nomen autho-
ris admittit, etsi propter Hilarij reuerentiam il-
lud non neget, sed exponendum affirmat sub-
stantium pro adiectiuo: nihil interim decernens
de vocis proprietate, utpote nihil ad illum
locum pertinente, & de quafatis egerat in 1.

Dicendum itaque videtur cum Aegidio in 1.
dist. 29. q. 1. a. 1. authorẽ non dici proprie, nisi eum,
qui principaliter producit. Nam authoritatiue
facere, est principaliter facere: in quo sensu est v-
su frequenti apud Ciceronem & alios Latine lin-
guæ peritos. Aliquando tamen communiter su-
mitur author pro eo, quod est alterius producti-
uum, etiam si vim ab alio recipiat producendi; &
in hoc sensu dixit Hilarius Spiritum S. à Patre &
Filio authoribus confitendum esse.

PRIMA CONCL. Principium, & causa commu-
nissime sumpta secundum Arist. conuertuntur ad inuicẽ.

SECUNDA CONCL. Principium Analogicẽ dici-
tur in Deo respectu personarum: & respectu creaturarum;
& per prius respectu personarum, quàm respectu
creaturarum.

TERCIA CONCL. In Ecclesia Latina non est di-
cendum Patrem esse causam Filij: neque Patrem & Fi-
lium Spiritus S.

QUARTA CONCL. Restẽ ac satis proprie dici-
tur Patrem esse principium totius Deitatis: quamuis
improprie dicatur principium Trinitatis.

VLTIMA CONCL. Nomen authoris soli Patri,
non autem Filio proprie conuenit.

CONTRA primam concl. sunt argumen. Fonf.
Suar. Vasq. & aliorum, quæ facilem habent ex-
solutionem.

CONTRA secundam concl. sunt argum. à D.
Th. in 1. & prædictis authoribus proposita & so-
luta.

CONTRA tertiam sunt argum. quæ produ-
cunt & soluunt Zum. Mol. Vasq. & Suar.

CONTRA quartam sunt argumenta, quæ D.
Th. in 1. & recentiores prædicti adducunt & so-
luunt.

CONTRA vltimam argum. Bann. Zum. Mol. & ob 1. con-
alij. Pater Platonis dicitur eius author, cum tamẽ
ipse fuerit ex alio principio; ergo, Restẽ falsum est.

Soli Patri
re falsa hæc propositio, & ideo non usurpanda, nomen
aut horis
proprie con-
uenire.

Conclusio-
nes deduc-
tae, & pro-
bate.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

se antec. propriè loquendo; quamvis extenso au-
thoris vocabulo dici possit.

Secundo argu. Mol. Aug. lib. 3. contra Maximinum cap. 14. licet ait: Si propterea Deum Patrem Deo Filio dicto auctorem, quia ille genuit, genitus est iste, quia isti de illo est, non ille de isto, fateor, & concedo: si autem per nomen authoris minorem vis facere filium patremque maiorem, nec eiusdem substantia filium, cuius est Pater, deest labor, & responsum. Ergo nomen authoris dicitur de aliquo, etiam si fuerit ex alio principio. Resp. nullam esse consequ. supponit enim Aug. Patrem esse primum principium, & ideo verba illa, quia iste de illo est, &c. non dicunt rationem præcisam, sed primittatem supponunt.

ARTICVLVS SECYNDVS.

Virum hoc nomen Pater, sit nomen propriè diuinæ
personæ.

186
AD Secundum sic proceditur. Videtur, quodd hoc
 inf. q. 40.
 2. ad 2. cor. 1.
 3. q. 60 a. 7.
 2. ad 2. q. 4.
 dist. 3. a. 2.
 1. ad 5.
 ne.
 nomen pater, non sit proprie nomen diuine per-
 sone. Hoc enim nomen pater, significat relationem.
 Persona autem est substantia individua. Non ergo hoc
 nomen, pater, est proprie nomen significatiuum perso-
 ne.

2 Præterea Generans communius est quam pater.
Nam omnis pater est generans, sed non e converso. Sed
nomen cōmūnis magis propriè dicitur in diuinis, ut di-
ctum * est. Ergo magis proprium nomen est persona di-
uina generans & genitor, quam pater.

3 Præterea. Nihil quod secundum metaphoram dicitur, potest esse nomen proprium alicuius. Sed verbum metaphorice apud nos dicitur genti uni vel proles: & per consequens ille cuius est verbum, metaphorice dicitur pater. Non ergo principium verbi in diuino potest proprie dici pater.

4. Præterea. Omne quod dicitur in diuinis, per primum dicitur de Deo quam de creaturis : sed generatio per primum videtur dici de creaturis quam de Deo. verior enim ibi videtur esse generatio, ubi aliquid procedit ab alio distinctum, non secundum relationem tantum, sed etiam secundum essentiam. Ergo nomen patris quod a generatione sumitur, non videtur esse proprium alicuius diuinæ personæ.

*Sed contra est, quod dicitur in Psalm. Ipse innuocabit
me, pater meus est tu.*

Respondeo. Dicendum, quod nomen proprium cuiuslibet personae significat id, per quod illa persona distinguitur ab omnibus alijs. Sicut enim de ratione hominis est anima & corpus, ita de intellectu huius hominis est haec anima, & hoc corpus, ut dicitur in 7. Met. 2. His autem, hic homo ab omnibus alijs distinguitur. Id autem per quod distinguitur persona patris ab omnibus alijs, est paternitas. Unde proprium nomen personae patris est hoc nomen, pater, quod significat paternitatem.

166 Ad primum ergo dicendum, quod apud nos relatio
non est subsistens persona. Et ideo hoc nomen pater,
apud nos non significat personam, sed relationem person-
uæ: non autem est ita in diuinis, ut quidam falsò opi-
nati sunt, nam relatio quam significat hoc nomen, pa-
ter, est subsistens persona.

D. 29. 4 4. Vnde supra dictum* est, quod hoc nomen, persona, in
diuinis significat relationem, vt subsistentem in diuina
natura.

Ad Secundum dicendum, quod secundum Philo-
Lib 2. text. solum in* secundo de anima, Denominatio rei maxime
44. to. 4. debet fieri à perfectione & sine.

Generatio autem significat ut in fieri, sed paternitas significat complementum generationis: Et ideo potius est nomen diuinae personae patris, quam generans, vel genitor.

A Ad Tertium dicendum, quod verbum non est aliquid
subsistens in natura humana. Vnde non proprie potest
dici genitum vel filius.

Sed verbum diuinum est aliquid subsistens in natura diuina. cVnde propriè & non metaphoricè dicitur filius, & eius principium pater.

Ad Quartum dicendum, quodd nomen generationis,
& paternitatis, sicut & alia nomina, quæ proprie dicuntur
in diuinis, per prius dicuntur de Deo, quàm de
creaturis, quantum ad rem d significatam, licet non
quantum ad modum significandi. c

Vnde & Apostol. dicit ad Ephes. 3. Flecto genua mea
ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ex quo omnis pa-
teritas in cælo, & in terra nominatur. Quod sic ap-

paret. Manifestum est enim, quod generatio accipit speciem a termino, qui est forma generati. Et quando hic fuerit propinquior forma generantis, tanto verior & perfectior est generatio. Sicut generatio vniuoca est perfectior, quam non vniuoca. Nam de ratione generantis est, quod generet sibi simile secundum formam. Vnde hoc ipsum, quod in generatione diuina est eadem numero forma generantis & generi: in rebus autem creatis non est eadem numero, sed specie tantum, & ostendit, quod generatio, & per consequens paternitas, per prius sit in Deo quam in creaturis. Vnde hoc ipso, quod in diuinis est distinctio generantis a genere secundum relationem tantum, adueritatem diuine generationis & paternitatis pertinet.

Sensus quaesiti.

TITVLVM explicat egregiè Cai. quem cæteri sequuntur interpretes. Solus Vafq. Turrianum sibi quafi patronum ostendens, dictionem illam *proprie*, contendit hic tantum sumi, prout distinguitur contra communiter, non verò vt distinguitur contra metaphoricè aut extraneè. Nam *ex q. 13.* satis colligitur (inquit) alio nomen Patris de Deo dicatur Metaphoricè *Sed in primis Torres*, quamquam affirmet dictionem illam primo modo sumi, cæteros tamen nō excludit; deinde doctrina illa generalis de diuinis nominibus non sufficit ad singulas difficultates in quolibet materia dissoluendas; multa enim ex proprijs rerum naturis emergunt, quæ earundem quidditatibus sunt diluenda. Præterea tertium argumentum expressè militat contra secundum sensum, & alia omnia magis tangunt tertium quàm primum illius dictiōis intellectum, vt patet intuenti; & in eodem sensu procedit argumentum quo probatur conclusio loquatur enim de distinctiōe hypostaticè hoc verò est quid intraneum veluti forma constitutiuā.

Forma Textus.

CONCL. est. Pater est nomen proprium personae Patris. Probatur: Nomen significans id per quod persona qualibet distinguitur ab omnibus alijs, est illius proprium: at pater significat paternitatem. per quam distinguitur persona patris ab omnibus alijs; Ergo Pater est nomen proprium personae Patris. Maior probatur exemplo hominis singularis cuius nomen, pita Sortes, id est est eius proprium quia significat hanc animam & hoc corpus, quibus hic homo ab alijs distinguitur; Ergo similiter nomen significans id per quod persona qualibet &c. Antecedens probatur; quia sicut de ratione hominis est anima & corpus, ita de intellectu huius hominis est haec anima, & hoc corpus.

Zumell. & Mol. *diff. 3.* & Fonf. *lib. 5. Meth. c. 1. q. 7.* A

Hic vnum aduerte, nimirum Cai. interpreta-
ri dictum illud Auguft. 7. de *Trin. c. 4.* Illud, quod
est ei causa vt fit, est ei causa vt sapiens fit, vt in-
telligatur de essentialibus & de causa secundum
rationem; quæ expositionem arguit Zumell. quia
pater non est causa id est ratio sui ipsius & suæ sa-
pientiæ; igitur dictum Aug. & alia similia SS. Pa-
trum explicanda sunt negatiue, vt fit sensus: Pater
est origo sui & causa suæ substantiæ; quia non est
ab alio, nec habet originem, neque aliquam cau-
sam sui. Sed quamuis hæc expositio bona sit, im-
merito tamen rejicitur interpretatio Cai. quam-
uis enim Pater non sit causa sui esse nec sapientiæ
suæ, continet tamen in se rationem sui esse & suæ
sapientiæ. Nam eius essentia est ratio illius exis-
tentia, & summa actualitas in genere entium &
in genere intelligibilium est ratio sapientiæ. Nec
affirmat Cai. Patrem esse rationem sui esse & suæ
sapientiæ, vt imponit ei Zumell. Sicut ergo Pater
non est causa suæ æternitatis, sed tamen continet
in se immutabilitatem, quæ ratio est æternitatis:
ita non est causa suæ sapientiæ, cum tamen in se
contineat rationem sapientiæ.

Congrue di-
ci Patrem
principium to-
tius Deita-
tis, magis
quàm Tri-
nitatis.

SECUNDA PARS *proposita* quæstionis erat:
quo sensu verum sit dictum illud Auguft. in 4. de
Trin. cap. 20. Pater est principium totius Deitatis:
quæ propositio prius fuit Dion. in 3. cap. de diuinis
nominibus, quem sequuti sunt Athanas. in oratione
contra Gregales Sabellij, Nazianzenus in sermone
de statu Episcoporum, Concilium Toletanum VI.
& XI. in Confessione fidei, Concilium Florent. sessio-
ne 24. in litteris vniõis. Eius intelligentiam tra-
dit Magister in 1. dist. 29. & latius S. Th. in 1. q. 39.
a. 5. ad 6. & in fine dictæ distinctionis in expositione
textus: ex quo loco desumpserunt iuniores omnes
suas expositiones. Ait ergo S. D. Deitatem in di-
cto pronuntiato dupliciter sumi posse: Vno mo-
do pro essentia diuina & sic totum non dicit in-
tegritatem partium sed perfectionem naturæ: &
dicitur Pater esse principium totius Deitatis, non
quia Deitatem generet vel spiret, sed quia diui-
nitatem communicat generando vel spirando;
vt fit sensus: est principium Deitatis id est vt Dei-
tas habeatur secundum omnem modum, quo
cõmunicabilis est. Alio modo potest sumi Dei-
tas pro vniuersitate personarum diuinarum; &
fit planior sensus, nimirum: Pater est principium
totius Deitatis, id est, aliarum omnium personarum:
sicut punctum dicitur principium to-
tius lineæ, quamuis sui ipsius principium non sit:
& hoc est etiam, quod ibi Magister exponens ait
Patrem esse principium totius Deitatis: quia non
habet de quo fit, vel de quo procedat, sed ab eo
Filius est genitus, & Spiritus S. procedit in qui-
bus est tota diuinitas.

Rejicitur et
iuxta Bann.
& Mol.

Et quamuis Ban. Mol. & alij dictum illud af-
firmant in rigore esse improprium & falsum: nõ
ita tamẽ absolute loquendum existimo, ob sum-
mam quæ Patribus & Concilijs debetur reueren-
tiam; cum præsertim absque vlla verborum ex-
torfione aut violentia, duas valde planas habeat
expositiones superius positas, quæ proprium mi-
hi videntur dictæ propositionis sensum expri-
mere, vt magis patebit ex dicendis infra q. 41.

Sed paulo durius videtur esse dictum Concilij
Vormatiensis in confessione fidei, vbi Patrem appellat
principium totius Trinitatis. Cuius tamen faci-
lis est intellectus ex iam dictis: est enim Pater
principium totius Trinitatis, non extrinsecum
sed intrinsecum: sicut punctum lineæ; & vt prima
persona quæ est aliarum fons atque principium.

Simpliciter tamen videtur impropria & in rigo-
re falsa hæc propositio, & ideo non usurpanda, nomen
sed pie exponenda.

POSTREMA PARS est: An Patri soli conue-
niat nomen authoris? S. D. in 1. dist. 29. q. 1. a. 1. ne-
gat Filio conuenire nomen authoris, ob eam cau-
sam, quod de ratione authoris est, vt sit princi-
pium non de principio: quam rationem hic affert
Ca. aduersus Aureol. & sequitur Suar. de *Trin. lib.*
8. c. vlt. qui tamen falsò allegat S. Th. in hoc a. Sed
oppositam sententiam sequitur Ban. Zum. Mol.
& Vasq. super hoc a. negantes esse de ratione au-
thoris, vt sit principium non de principio.

Ripa dubius incedens duo dicit. Primum est:
Vocem authoris significare principium non ab
alio, iuxta materiam de qua fuerit sermo, vt au-
thores elucubrationum, ciuitatum aut familia-
rum dicuntur, qui in istis componendis, ædifican-
dis & administrandis non ab alio pendent; quam-
uis alia ratione puta vt filij, vt homines non sint
primi; & hoc inquit modo recentiorum argu-
menta delebis. Secundum est: D. Th. in 1. q. 36. a. 4.
ad 7. nomen authoris de persona Filij admittere
cum Hilario dicente Spiritum S. esse à Patre & Fi-
lio authoribus. Sed hæc parum aut nihil fauent
prædictæ sententiæ; nam in re proposita Filius à
Patre recipit virtutem spirandi & consequenter
ex dicta vocis interpretatione tantum abest, vt
deleri valeant argumenta, vt maius inde potius
robur accipiant. Neque S. D. infra nomen autho-
ris admittit, etsi propter Hilarij reuerentiam il-
lud non neget, sed exponendum affirmat sub-
stantium pro adiectiuo: nihil interim decernens
de vocis proprietate, utpote nihil ad illum
locum pertinente, & de quafatis egerat in 1.

Dicendum itaque videtur cum Aegidio in 1.
dist. 29. q. 1. a. 1. authorẽ non dici proprie, nisi eum,
qui principaliter producit. Nam authoritatiue
facere, est principaliter facere: in quo sensu est v-
su frequenti apud Ciceronem & alios Latine lin-
guæ peritos. Aliquando tamen communiter su-
mitur author pro eo, quod est alterius producti-
uum, etiam si vim ab alio recipiat producendi; &
in hoc sensu dixit Hilarius Spiritum S. à Patre &
Filio authoribus confitendum esse.

PRIMA CONCL. Principium, & causa commu-
nissime sumpta secundum Arist. conuertuntur ad inuicẽ.

SECUNDA CONCL. Principium Analogicẽ dicitur
in Deo respectu personarum: & respectu creaturarum;
& per prius respectu personarum, quàm respectu
creaturarum.

TERCIA CONCL. In Ecclesia Latina non est di-
cendum Patrem esse causam Filij: neque Patrem & Fi-
lium Spiritus S.

QUARTA CONCL. Restẽ ac satis proprie dicitur
Patrem esse principium totius Deitatis: quamuis
improprie dicatur principium Trinitatis.

VLTIMA CONCL. Nomen authoris soli Patri,
non autem Filio proprie conuenit.

CONTRA primam concl. sunt argumen. Fonf.
Suar. Vasq. & aliorum, quæ facilem habent ex-
solutionem.

CONTRA secundam concl. sunt argum. à D.
Th. in 1. & prædictis authoribus proposita & so-
luta.

CONTRA tertiam sunt argum. quæ produ-
cunt & soluunt Zum. Mol. Vasq. & Suar.

CONTRA quartam sunt argumenta, quæ D.
Th. in 1. & recentiores prædicti adducunt & so-
luunt.

CONTRA vltimam argum. Bann. Zum. Mol. & ob 1. con-
alij. Pater Platonis dicitur eius author, cum tamẽ
ipse fuerit ex alio principio; ergo, Restẽ falsum est.

Soli Patri
re falsa hæc propositio, & ideo non usurpanda, nomen
aut horis
proprie con-
uenire.

Conclusio-
nes deduc-
tae, & pro-
bate.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.

Argumenta,
quæ soluuntur.